

ATATÜRK İLKELERİ VE CUMHURİYET TARİHİ ALANINDA AKADEMİK TARTIŞMALAR

Editör: Doç.Dr. Mustafa MUTLU

yaz
yayınları

Atatürk İlkeleri ve Cumhuriyet Tarihi Alanında Akademik Tartışmalar

Editör

Doç.Dr. Mustafa MUTLU

yaz
yayınları

2026

**Atatürk İlkeleri ve Cumhuriyet Tarihi
Alanında Akademik Tartışmalar**

Editör: Doç.Dr. Mustafa MUTLU

© YAZ Yayınları

Bu kitabın her türlü yayın hakkı Yaz Yayınları'na aittir, tüm hakları saklıdır. Kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 sayılı Kanun'un hükümlerine göre, kitabı yayınlayan firmanın önceden izni alınmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemiyle çoğaltılamaz, yayınlanamaz, depolanamaz.

E_ISBN 978-625-8926-04-0

Haziran 2026 – Afyonkarahisar

Dizgi/Mizanpaj: YAZ Yayınları

Kapak Tasarım: YAZ Yayınları

YAZ Yayınları. Yayıncı Sertifika No: 73086

M.İhtisas OSB Mah. 4A Cad. No:3/3
İscehisar/AFYONKARAHİSAR

www.yazyayinlari.com

yazyayinlari@gmail.com

İÇİNDEKİLER

**Rewriting the Past As Conspiracy: Unionists,
Anachronism, and Discursive Power.....1**
Nesimi GÖKŞEN

**“Amerikan Masalı”: Amerikan Hayranlığının
Oluşmasında Devlet Ricali ve Entelektüel Kesimin
Rolü.....24**
Fatma DOKUYUCU KAYMAKÇI

"Bu kitapta yer alan bölümlerde kullanılan kaynakların, görüşlerin, bulguların, sonuçların, tablo, şekil, resim ve her türlü içeriğin sorumluluğu yazar veya yazarlarına ait olup ulusal ve uluslararası telif haklarına konu olabilecek mali ve hukuki sorumluluk da yazarlara aittir."

REWRITING THE PAST AS CONSPIRACY: UNIONISTS, ANACHRONISM, AND DISCURSIVE POWER

Nesimi GÖKŞEN¹

1. INTRODUCTION

Conspiracy narratives produced by individual authors do not remain isolated texts; they are reproduced, stabilized, and expanded within institutional discursive platforms such as *Sebil*. In this sense, the relationship between individual authors and periodicals should not be understood as a simple distinction between personal opinion and collective discourse. Rather, they represent different scales of the same narrative logic, operating through similar mechanisms of selection, reduction, and ideological framing. Historiography on the late Ottoman Empire, and especially on the Committee of Union and Progress, has not been shaped solely by archival sources and academic studies. It is also a field in which narratives are produced through political positions, ideological orientations, and practices of collective memory. Interpretations of the Unionists frequently exceed the boundaries of historical inquiry and become embedded in broader ideological struggles.

This study examines conspiracy narratives centered on Freemasonry, Judaism, and Zionism in relation to the Unionists, focusing on the writings of Islamist authors such as Necip Fazıl Kısakürek, Kadir Mısıroğlu, and Mustafa Armağan. These narratives are treated not as direct reflections of historical reality,

¹ Arş. Gör. Dr., Ardahan Üniversitesi -İBEF- Tarih Bölümü, ORCID: 0000-0002-0871-3552

but as discursive constructions shaped by specific political and cultural needs. The aim is to identify the key historical moments on which these narratives rely and to show how they are reinterpreted through selective reading. In this context, episodes such as the contacts between Abdulhamid II and Herzl, the deposition delegation of 1909, and the Unionists' relations with Masonic lodges are analyzed not simply as historical events, but as building blocks of a broader conspiracy narrative.

However, the significance of these narratives is not limited to the reinterpretation of the past. The same discursive mechanisms that structure conspiracy narratives also operate in the construction of contemporary political imaginaries. In this respect, *Sebil* magazine provides a revealing case, where similar narrative patterns are extended beyond historiography and applied to the interpretation of international politics and the Islamic world. Building on this perspective, the study argues that narratives about the Unionists and the discursive construction of the Islamic world are not separate phenomena. Rather, they are interconnected expressions of a broader ideological framework that reorganizes both the past and the present within a coherent, yet reductive, narrative structure. By bringing these two domains together, the study seeks to demonstrate how historical interpretation and political imagination are produced through similar discursive strategies across different levels of discourse.

Finally, the study suggests that conspiracy narratives do not arise merely from a lack of knowledge. Rather, they respond to specific political and cultural needs. In this sense, such narratives function less as explanations of reality and more as instruments that shape, stabilize, and reproduce ideological positions.

1.1. Theoretical Framework: Conspiracy Narratives as Discursive Constructions

Historiography is not a neutral reconstruction of the past but a process shaped by selection, exclusion, and reinterpretation. In this sense, historical narratives are structured within particular frameworks of meaning rather than reflecting an objective reality. Conspiracy narratives represent an intensified form of this process, where complex historical developments are reorganized through simplified and reductionist explanatory models.

As Richard Hofstadter suggests with the concept of the “paranoid style,” political discourse often tends to interpret events through the assumption of a hidden and unified will. Within such narratives, diverse actors, periods, and processes are brought together under a single causal framework, producing a coherent but reductive account of history. This tendency transforms multi-layered historical dynamics into linear explanations centered on intentional action. (Hofstadter, 1964: 77-86; 1965). A key mechanism in this process is anachronism. As emphasized by Reinhart Koselleck, historical actors and events are reinterpreted through categories that belong to a different temporal context. In conspiracy narratives, this is not merely a methodological problem but a constitutive feature. Events are detached from their original conditions and reorganized according to present-day political and ideological concerns. (Koselleck, 2004).

Closely related to this is the practice of selective reading. Certain events and figures are highlighted as long as they fit within the overarching narrative, while others are excluded. Through this process, historical reality is fragmented and reassembled into a simplified structure. Rather than engaging with complexity, conspiracy narratives privilege coherence and ideological consistency. (Popper, 1945) From a broader perspective, these processes should be understood within the

framework of discourse and power. As Michel Foucault argues, discourse does not merely reflect reality but actively produces regimes of truth by defining what can be said, known, and accepted as legitimate knowledge. In this sense, conspiracy narratives function as discursive formations that shape both historical interpretation and contemporary political understanding. (Foucault, 1980). Importantly, these narratives do not emerge simply from a lack of information. They respond to specific political and cultural needs. By reducing complexity and constructing coherent causal chains, they provide explanatory frameworks that stabilize ideological positions and organize perceptions of both the past and the present. (Gramsci, 1971)

Building on this perspective, this study approaches conspiracy narratives not as distortions of historical reality, but as structured forms of meaning production. It examines how these narratives operate through mechanisms such as reduction, anachronism, and selective interpretation, and how they reorganize both historical events and contemporary political imaginaries within a unified discursive framework.

1.2. Methodology

This study adopts a qualitative research design based on discourse analysis in order to examine conspiracy narratives about the Committee of Union and Progress. The analysis is grounded in the assumption that narratives should not be treated as transparent reflections of historical reality, but as discursive constructions shaped by specific ideological and political contexts. The study draws on a corpus of texts produced by prominent Islamist authors such as Necip Fazıl Kısakürek, Kadir Mısıroğlu, and Mustafa Armağan, whose writings construct and reproduce conspiracy narratives about the Unionists. This corpus allows the analysis to trace recurring patterns in the production of meaning across different authors and contexts.

The analysis follows a thematic approach. In the first stage, the texts are examined through open coding in order to identify recurring concepts, narrative patterns, and modes of representation. Particular attention is paid to themes such as hidden agency, external intervention, ideological threat, and collective identity. In the second stage, these themes are grouped into broader analytical categories, allowing for a systematic examination of how similar discursive mechanisms operate across different texts. Rather than evaluating the factual accuracy of the narratives, the study focuses on how meaning is produced through processes of selection, exclusion, and reinterpretation. This approach makes it possible to analyze conspiracy narratives as structured forms of discourse, highlighting the continuity of their underlying mechanisms.

2. CONSPIRACY NARRATIVES AND THE DISCURSIVE CONSTRUCTION OF THE UNIONISTS

Conspiracy narratives surrounding the Committee of Union and Progress are frequently organized around a number of recurring historical episodes. Among the most prominent are the contacts between Abdulhamid II and Theodor Herzl, the composition of the deposition delegation of 1909, and the alleged connections between the Unionists and Masonic lodges. These episodes are examined not in terms of their empirical accuracy, but in relation to the discursive functions they perform within broader conspiracy frameworks. Through selective interpretation, historical complexity is reduced into coherent yet reductive narratives centered on hidden agency, ideological continuity, and permanent threat.

2.1. The Narrative Universe Built Around the Unionists

The Unionists are often placed at the center of a broader universe of conspiracy narratives, where they are associated with Freemasonry, Judaism, and Zionism (Karaosmanoğlu, 2012: 95-126; Akçakaya, 2023: 1191-1224). Although these narratives appear to rely on historical events, they are constructed by removing those events from their original context and reorganizing them within a new framework. The contacts between Abdulhamid II and Theodor Herzl (Engin, 2025), the composition of the deposition delegation in 1909 (İrtem, 2003; McCullagh, 2005), and the Unionists' relations with Masonic lodges (Koloğlu, 2025; Iacovella, 2005) serve as the main reference points of this narrative. However, these elements are not treated in their historical complexity. Instead, they are reduced to a simplified chain of causality. Over time, such narratives have taken the form of a recurring discursive pattern rather than isolated interpretations (Özcan, 2011: 243-276). For this reason, the focus here is not on individual claims, but on the recurring structures that shape these texts. Within this discourse, the Unionists are not presented as actors emerging from within the Ottoman political order. They are instead depicted as an intermediary group connected to external and hidden forces. In this framework, the collapse of the empire is explained not through complex historical dynamics, but as the result of deliberate interventions by specific groups (Kısakürek, 2003; Mısıroğlu, 2013; Armağan, 2018).

This narrative pattern is structured along three main lines. First, the Unionists are portrayed as extensions of European-based secret networks (Kısakürek, 2003: 427-430; 2015: 357-358; 2008; Mısıroğlu, 2007: 399; Armağan, 2018: 215-230, 300-310). Second, the deposition of Abdulhamid II is interpreted, especially through the presence of non-Muslim members in the

delegation, as evidence of foreign intervention (Mısıroğlu, 2007: 452-600; Armağan, 2018: 12-13, 316-330; Kısakürek, 2003). Third, the dissolution of the empire is explained not through structural factors but through the conscious choices of Unionist elites (Armağan, 2025). In this way, historical complexity is reduced to a single line of causality. Multi-layered processes involving multiple actors are explained through the actions of a single agent. At the same time, these narratives are not entirely fictional. They are based on real points of contact, such as the Unionists' relations with different groups (Mardin, 2015; Ahmad, 1969; Kayalı, 1997; Koloğlu, 2025; Iacovella, 2005). The problem lies in the way these elements are detached from their context and incorporated into a broader conspiracy framework. For this reason, the issue here is not whether these events are true, but how they are interpreted. The following section examines the historical nodes on which these narratives are built.

2.2. Abdulhamid II and Herzl: Between Myth and Diplomatic Reality

Conspiracy narratives built around the Unionists often take shape through a tendency to search for a unified and hidden will behind political events. As Richard Hofstadter describes with the concept of the “paranoid style,” this tendency assumes that complex historical processes are directed by a single central power (Hofstadter, 1964: 77-86; 1965). One of the most frequently cited examples in this context is the contact between Abdulhamid II and Theodor Herzl. In popular narratives, these encounters are presented as a dramatic confrontation in which Ottoman lands were allegedly offered for sale to Jews and the sultan firmly rejected the proposal. In this version, Abdulhamid is idealized, while Herzl and the circles he represents are depicted as external forces seeking to dismantle the empire. (Kısakürek, 2003: 2013; Mısıroğlu, 2013; 351-376; Armağan, 2018: 152-170; Armağan, 2021). In reality, Herzl's attempts to establish relations

with the Ottoman administration were not limited to a single proposal. They consisted of long-term diplomatic efforts, often carried out through indirect channels. These initiatives aimed to address the financial and political difficulties of the empire but were largely constrained by bureaucratic obstacles and remained limited in scope (Engin, 2025: 179-180; Tahsin Paşa, 2017; Göze, 2017). In conspiracy narratives, however, this complex process is reduced to a single moment of decision. This simplification strengthens the dramatic effect of the story but erases its historical context. At the same time, it creates a sharp contrast between Abdulhamid and the Unionists, portraying the latter as actors who continued this process.

Anachronism plays a key role at this point (Koselleck, 2004). The Zionist movement, still in its early stages of institutional development, is portrayed as a powerful and organized structure belonging to a later period. As a result, the historical context is distorted. The Abdulhamid-Herzl contacts therefore gain meaning not as direct reflections of historical reality, but as products of a selective and reductive reconstruction. For this reason, these encounters should be analyzed in terms of how they are narrated rather than what actually happened.

2.3. The Deposition Delegation and The Production of a Symbolic Enemy

The deposition of Abdulhamid II in 1909 is one of the key moments where conspiracy narratives surrounding the Unionists become most intense. In particular, the composition of the delegation that delivered the deposition decision to the sultan occupies a central place in these narratives. The delegation consisted of Emanuel Carasso, Aram Efendi, Esad Toptani, and Arif Hikmet Pasha (Osmanoğlu, 1986: 149-150; Galip Paşa, 1966: 78). In popular accounts, this delegation is often presented as evidence of foreign intervention. What matters in this narrative

is not the political roles of these actors, but the identities they are seen to represent. The fact that Esad Toptani was Albanian, Carasso Jewish, and Aram Efendi Armenian transforms them into symbolic elements of a broader conspiracy. Their individual positions are overshadowed by identity-based interpretations (Burke, 2005).

Within conspiracy narratives, the multi-component nature of the delegation is not read as a sign of pluralism. Instead, it is interpreted as proof of “foreign elements infiltrating the state.” At this point, selective reading becomes central. Institutional and political dimensions of the process are pushed aside, while certain figures are highlighted (Hofstadter, 1965; Foucault, 1980). As a result, the deposition is no longer seen as an outcome of Ottoman internal politics, but as the product of external intervention. However, the formation of this delegation should be understood within the political context of the time. Its diverse composition reflects the multi-ethnic structure of the empire and the logic of representation associated with Ottomanism: İttihad-ı Anasır (Üstel, 2004; Zürcher, 2004; Ahmad, 1969; Kırmızı, 2002; Georgeon, 2006). In this sense, the delegation was not an instrument of conspiracy, but part of an existing political order. In conclusion, the deposition delegation has been transformed in these narratives from a historical decision-making body into a tool for producing a symbolic enemy. What matters is not what the delegation did, but who its members were.

2.4. The Unionists and Masonic Lodges: Network or Conspiracy?

The relationship between the Committee of Union and Progress and Masonic lodges is one of the most frequently cited themes in conspiracy narratives. These relations are often expanded into claims that the Unionist movement itself was a Masonic project. However, available evidence points not to a

centralized and hierarchical structure, but to a multi-layered network shaped by different organizational experiences.

As Orhan Koloğlu notes, there were indeed members of the CUP who were also Freemasons, including Talat Pasha, Cemal Pasha, Cavit Bey, Emanuel Carasso, and Mithat Şükrü Bleda. Yet the presence of Masonic members did not create a privileged position within the organization. The rise of Enver Pasha, who was not a Freemason, clearly shows that organizational influence was not determined by Masonic affiliation (Koloğlu, 2025; Locavella, 2005; Kuran, 2009). The organizational practices of the Young Turks cannot be reduced to a single source. Influences such as the Carbonari tradition, Masonic forms of organization, and Balkan revolutionary networks were combined within a distinct political structure. In this context, Freemasonry functioned not as a central authority, but as one among several tools. The “Macedonia Risorta” lodge in Salonica was one of the spaces where these relations took shape. At the same time, internal divisions and multiple lines of affiliation within Freemasonry weaken any claim of a unified structure (Koloğlu, 2025: 59-62; Ramsaur, 2007: 32).

In conspiracy narratives, this complex network is reversed and presented as a single, centralized hidden will. The origins of this discourse can be traced back to circles associated with the old regime after the Second Constitutional Period. Figures such as Arab İzzet Pasha and Prince Sabahaddin contributed to early versions of this narrative by linking the Unionists to Judaism, Freemasonry, and Dönmelik (Koloğlu, 2025: 100 ve 181; Hepkon, 2017: 85-96). These narratives were not limited to domestic political struggles. They also functioned within an international context. Britain’s concern about the potential impact of the Young Turk Revolution on regions such as Egypt and India contributed to the spread of such narratives. Linking the Unionists to Judaism, Freemasonry, and Zionism served as a strategic tool

to undermine their legitimacy in the Islamic World (Koloğlu, 2025: 181; Hepkon, 2017: 74-85). In conclusion, the relationship between the Unionists and Masonic lodges should be understood as a flexible and multi-layered network rather than a centralized conspiracy. Conspiracy narratives simplify this plural structure and reconstruct it around the idea of a single hidden power.

3. DISCURSIVE CONTINUITIES AND IDEOLOGICAL REPRODUCTION

The relationship between conspiracy narratives and ideological reproduction extends beyond the reinterpretation of isolated historical events. Such narratives operate through broader discursive continuities that connect different historical periods, political actors, and symbolic enemies within a coherent explanatory framework. In this process, historical complexity is reduced into simplified patterns of causality, while ideological meaning is reproduced through recurring themes of secrecy, betrayal, and hidden power. The following sections examine how these discursive mechanisms function through selective continuity, anachronistic reinterpretation, and ideological reconstruction.

3.1. Anachronism, Selective Reading, and Ideological Needs

In a column published in 2010, titled “Meşrutiyet ile Ergenekon Arasındaki Masonik,” Mustafa Armağan constructs the relationship between the Unionists and Masonic lodges not simply as a historical connection, but as part of a continuous line of conspiracy that links different periods. Masonic lodges are described in broad terms as structures that are always present within hidden organizations, and their influence is extended from the Constitutional period to contemporary political events. In this narrative, examples ranging from the P-2 lodge in Italy to the

Ergenekon indictment are brought together within a single explanatory framework (Armağan, 2010). One of the most striking features of this narrative is that it does not rely on a fixed historical framework. Instead, it is reshaped according to the political context in which it is produced. In different texts by the same author, the conspiracy built around the Unionists, Masonic lodges, and Abdulhamid II is reproduced with shifting contemporary references: *“Indeed, Masonic lodges are always present in one way or another within such clandestine organizations. From the exposure by prosecutor Felice Casson of the links between the P-2 Masonic lodge and Gladio in Italy, to claims in the Ergenekon indictment that İlhan Selçuk met with coup plotters at the Grand Lodge of Free and Accepted Masons in Istanbul, many connections suggest that the issue goes beyond the limits of a conspiracy theory”* (Armağan, 2010)

A similar pattern appears in Armağan’s writings on the deposition of Abdulhamid II. Here, the historical event is presented in a dramatized form, and the actors are defined primarily through their ethnic and religious identities. These identities are then used to construct a network of “internal betrayal.” In this way, complex political processes are reduced to a narrative centered on identity and intention: *“Sultan Abdulhamid is now being dethroned by men in military uniform whom he once regarded as his own sons... Through the massive gates of Yıldız Palace, four figures wearing fezzes enter. They are about to deliver the decision of deposition to the already wronged and aggrieved Sultan: Aram Efendi, an Armenian member of the Senate; Esad Toptani, an Albanian deputy from Durres; Emanuel Carasso, a Jewish deputy from Salonica; and Arif Hikmet Bey, who had been promoted to rear admiral by Abdulhamid himself... And what about Emanuel Carasso? The story of this Jewish figure, a 33rd-degree Masonic grand master, is even more striking... He reportedly profited greatly from wartime*

speculation during the First World War, later fled to Italy during the Armistice period, and was eventually revealed to have acquired Italian citizenship” (Armağan, 2016, 2018). What these narratives share is the tendency to merge different historical events and actors into a single line of continuity. Multi-layered political processes are simplified and reorganized as a one-dimensional conspiracy. In this framework, the delegation that delivered the deposition decision is interpreted through categories such as “Armenian,” “Albanian,” and “Jewish.” Forms of representation that were ordinary in a multi-ethnic imperial context are reinterpreted through later nation-state categories (Burke, 2025).

Moreover, the narrative goes beyond the events of 1909 and connects them directly to contemporary political developments. Historical episodes are linked through symbolic associations and incorporated into a broader ideological storyline. This creates the impression of an uninterrupted chain of conspiracy extending from the past to the present: *“History is indeed striking: July 15, 2016 coincides with the anniversary of the Crusaders’ capture of Jerusalem in 1099; even the day is the same, Friday. ‘It was the ninth hour of the day,’ writes William of Tyre in the Crusader chronicle. On that day, unspeakable massacres were carried out in Jerusalem, much like those who were willing to tear people apart with armor-piercing bullets on July 15...”* (Armağan, 2016, 2018). At the same time, this discourse, constructed through the identities attributed to historical actors, reduces complex political processes and transforms multi-layered historical reality into a one-dimensional narrative of a “permanent enemy” (Hofstadter, 1964: 77-86; Hofstadter, 1965). Within this framework, the same historical events are reinterpreted through symbolic and ideological links established across different periods: “We come from within these chains of betrayal, and this chain of betrayal continues through

FETÖ” (Armağan, 2016; 2018). This illustrates that historical narrative does not produce a fixed explanation. It is instead continuously reconstructed in response to changing political contexts. In this sense, such narratives align with what Richard Hofstadter conceptualizes as the “paranoid style,” interpreting historical processes through a perception of continuous and organized threat and bringing different periods together within a single chain of conspiracy (Hofstadter, 1964: 77-86; Hofstadter, 1965).

3.2. Anachronism and Retrospective Reinterpretation

In this context, anachronism once again becomes a defining mechanism. The political structure of the Ottoman Empire in 1909 is reinterpreted through nation-state-centered identity categories that emerged in later periods. As a result, forms of representation that would have been considered ordinary within an imperial framework are retrospectively coded as “suspicious” or “dangerous”: “Among these four individuals... there is not a single Turk” (Kısakürek, 2003: 553). In this way, the multi-ethnic structure of the period is evaluated retrospectively through national identity criteria, and political representation is redefined along ethnic and religious lines. This pattern of discourse is not limited to contemporary texts. Similar forms can be observed in Cold War intellectual contexts. Necip Fazıl, for instance, explains the collapse of the Ottoman Empire through the intervention of Jewish and Western-centered hidden structures, a framework that later intersects with anti-communist discourse: “The twentieth century... the role of Jews in the Constitutional period in Turkey... the role of Jews in the Russian Revolution... communism in Germany and Hungary, with Jews at its head...” (Kısakürek, 2008: 37).

This narrative constructs a reduced chain of causality by merging different historical events around a single agent. What is

particularly striking is that while the narrative structure remains stable, the actors placed at its center shift over time. In Mustafa Armağan, this structure is largely framed through freemasonry and global networks; in Necip Fazıl, it is articulated primarily through Judaism; and in Kadir Mısıroğlu, it continues along a similar line. In Mısıroğlu's account, figures such as Carasso and Aram Efendi are no longer treated as individual political actors but are transformed into symbolic elements of a broader "external forces" discourse: *"Among these four individuals, none of whom were Turks, Karasu (...) had long attempted to purchase state lands in Palestine on behalf of Zionists; yet despite the gold he tried to lay before the palace, he always returned empty-handed... It was known that he had said: 'You will see me among those who come to depose you.'"* (Mısıroğlu, 2017: 581). Similarly, in his speech titled *The Truth of the Treacherous Network of the Committee of Union and Progress*, Mısıroğlu explains the dethronement of Abdülhamid II through Salonica and its Jewish population: *"The Action Army that came to depose Sultan Abdülhamid did not come from Konya or Erzurum; it came from Salonica. Why? Because Salonica... is where Jews were settled... The Committee of Union and Progress, which destroyed the state, was also founded in Salonica..."* (Mısıroğlu, t.y.). This form of narration establishes direct causal links between space, identity, and political events, thereby reducing complex historical processes and transforming a multi-layered structure into a one-dimensional conspiracy framework.

3.3. Ideological Reproduction and Political Continuity in Sebil

This discursive structure is not limited to explaining the past; it also functions in the construction of contemporary political positions. In texts produced in *Sebil* magazine, this becomes particularly visible through the merging of different ideological trajectories into a single chain of causality. In one

such text, the Democrat Party period is defined as “*the opening of the field of capitalism,*” while the 27 May intervention is framed as “*the initiation of the field of socialism.*” Despite their apparent opposition, both processes are presented as components of a single global plan directed by “Zionism” and “Freemasonry” (Yazgan, 1977: 3). This approach renders even opposing ideological orientations indistinguishable by merging them around a single agent, thereby obscuring historical and political differences and reducing complex processes to a simplified conspiracy narrative. The same discursive logic extends to the positioning of political actors. In the *Sebil* milieu, the Democrat Party is defined through “Zionism and freemasonry,” while the Justice Party is constructed as a continuation of this line. Through associating Süleyman Demirel with freemasonry, this discourse legitimizes opposition to the Justice Party while presenting the National Salvation Party as the representative of “Islamic consciousness” (Yazgan, 1977: 3).

A similar pattern appears in the article titled (*İflas Nöbeti*), published in the same magazine. While discussing the emergence of political parties and the modernization process in Turkey within a critical framework, the cadres of the Committee of Union and Progress are coded as a network of “Western imitation and Zionism,” positioned as the starting point of this trajectory (Mısıroğlu, 1980, p. 3). The text extends this line to the Republican People’s Party, placing actors from different historical periods within a single ideological continuity: “*The Committee of Union and Progress (...) came to power in a short time by acting within the plans drawn by external enemies and Zionists. Within ten years, however, they led to the collapse and disintegration of the empire and then fled. Yet the formal dissolution of a party does not necessarily mean its actual disappearance. Indeed, former Unionists, together with like-minded individuals, established the Republican People’s Party*”

(Mısıroğlu, 1980: 3). This narrative renders historical ruptures invisible by merging distinct political periods into a single chain of causality. The same discursive logic, reproduced across different figures independently of their historical context, can also be clearly observed in the narrative constructed around Tito in *Sebil* magazine. According to the magazine's chief editor, Kadir Mısıroğlu, Tito is framed not merely as a "communist" leader but as a multi-layered threat figure associated with a "Jewish" identity: "It is certain that the strings of communism throughout the world are in the hands of Jews. Zionists use communism as a weapon" (Mısıroğlu, 1980: 12-13).

These examples demonstrate a structural continuity between conspiracy narratives constructed around the Committee of Union and Progress and the accusations directed at political figures in later periods. Although the targeted actors change across different historical contexts, the underlying logic of the narrative remains constant. Through reduced causality, multi-layered identity attributions, and unverifiable claims, complex political processes are explained through a single agent. At this point, anachronism becomes central. The political structure of the Ottoman Empire in 1909 is reinterpreted through categories that belong to later periods. As a result, forms of representation that were normal in their own context are retrospectively framed as suspicious or threatening. Political representation is redefined in terms of ethnic and religious identity, rather than within the institutional logic of the period.

4. CONCLUSION

This study has demonstrated that conspiracy narratives about the Committee of Union and Progress are not neutral interpretations of the past, but are structured through a specific logic of meaning production. Rather than reconstructing

historical reality as a multi-layered and contingent process, these narratives operate through selective reading, anachronism, and the reduction of complexity into simplified and ideologically coherent explanations. In this sense, they should be understood not as descriptive accounts, but as discursive practices that actively organize knowledge and produce political intelligibility. The analysis has shown that the past is systematically reorganized into a continuous and intentional chain of events driven by hidden actors and enduring threats. Different historical periods are collapsed into a single line of causality, while symbolic enemies are constructed through fixed identity categories. As a result, the Unionist movement is transformed from a historically situated political formation into a symbolic locus of ideological conflict. This indicates that conspiracy narratives function less as attempts to explain the past and more as mechanisms that stabilize contemporary political perceptions.

From a broader perspective, these findings suggest that conspiracy narratives do not merely distort historical reality but actively structure it. By imposing coherence on complex processes and continuity on fragmented histories, they produce a discursive framework that limits alternative interpretations and narrows the horizon of political imagination. For this reason, the analytical focus should shift from evaluating the factual accuracy of such narratives to examining the conditions under which they are produced, the mechanisms through which they operate, and the functions they perform within specific ideological contexts.

This also points to a broader implication regarding the relationship between knowledge and power. Conspiracy narratives do not simply emerge as marginal or irrational forms of interpretation; they are embedded within wider discursive fields that shape how political reality is perceived and organized. By producing simplified yet coherent explanatory frameworks, they make complex historical processes intelligible in ways that

resonate with existing ideological expectations. In doing so, they contribute to the normalization of particular modes of thinking, reinforcing certain boundaries of legitimacy while excluding others. This demonstrates that conspiracy narratives persist not because of their empirical accuracy, but because of their capacity to transform historical complexity into politically usable and ideologically stabilizing forms of meaning.

REFERENCES

Primary Sources

- Armağan, M. (2010). Meşrutiyet ile Ergenekon arasındaki masonik hat. <http://www.mustafaarmagan.com.tr/genel/mesrutiyet-ile-ergenekon-arasindaki-masonik-hat/>
- Armağan, M. (2016, Ağustos 14). Sultan Abdülhamit'i tahttan nasıl indirmişlerdi? Yeni Şafak.
- Armağan, M. (2018, Nisan 24). Sultan II. Abdülhamid Han nasıl tahttan indirildi? Yeni Akit.
- Armağan, M. (2018). Abdülhamit'in kurtlarla dansı. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Armağan, M. (2021, Mayıs 9). Sultan Abdülhamit'in Siyonistlere oynadığı oyun. Yeni Akit.
- Armağan, M. (2025, Aralık 25). Mason Talat Paşa Osmanlı devleti ellerinde battıktan sonra böyle ağlamış. Yeni Akit.
- Galip Paşa. (1966). Galip Paşa'nın hatıraları (Y. Öztuna, Ed.). Hayat Tarih Mecmuası, 2, 78.
- Kısakürek, N. F. (2003). Ulu Hakan II. Abdülhamid Han. İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.
- Kısakürek, N. F. (2008). Yahudilik, masonluk ve dönmelik (S. Ak, Haz.). İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.
- Kısakürek, N. F. (2015). İhtilâl. İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.
- Mısıroğlu, K. (2007). Bir mazlum padişah: Sultan II. Abdülhamid. İstanbul: Sebil Yayınları.
- Mısıroğlu, K. (2013). Sultan II. Abdülhamid Han: Bir mazlum padişah. İstanbul: Sebil Yayınları.

- Mısıroğlu, K. (t.y.). İttihat ve Terakki ihanet şebekesinin hakikati.
<https://www.youtube.com/watch?v=JgPNDkzXkwU>
(Erişim tarihi: 02 Şubat 2026).
- Osmanoğlu, A. (1986). Babam Sultan Abdülhamid. Ankara:
Selçuk Yayınları.
- Yazgan, M. (1977). Adalet Partili kardeşlerimize davet. Sebil,
(65), 3.

Secondary Sources

- Ahmad, F. (1969). The Young Turks: The Committee of Union and Progress in Turkish politics, 1908-1914. Clarendon Press.
- Akçakaya, N. (2023). Türkiye’de komplo teorileri: Temalar, kökenler ve kaynaklar üzerine bütüncül bir soruşturma. Mülkiye Dergisi, 47(4), 1191-1224.
- Engin, V. (2025). Pazarlık. Yeditepe Yayınevi.
- Foucault, M. (1980). Power/knowledge: Selected interviews and other writings, 1972-1977. Pantheon Books.
- Georgeon, F. (2006). Sultan Abdülhamit (A. Berktaş, Çev.). Homer Kitabevi.
- Göze, E. (2017). Siyonizmin kurucusu Theodor Herzl’in hatıraları ve Sultan Abdülhamid. Boğaziçi Yayınları.
- Gramsci, A. (1971). Selections from the prison notebooks (Q. Hoare and G. Nowell Smith, Eds.). International Publishers.
- Gregorian, V. (1969). The emergence of modern Afghanistan. Stanford University Press.
- Hepkon, H. (2017). Jön Türkler ve komplo teorileri. Kırmızı Kedi Yayınları.

- Hofstadter, R. (1964). The paranoid style in American politics. Harper's Magazine, 229(1374), 77-86.
- Hofstadter, R. (1965). The paranoid style in American politics and other essays. Knopf.
- Iacovella, A. (2005). Gönve ve hilal: İttihat Terakki ve masonluk (T. Altınova, Çev.). Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- İrtem, S. K. (2003). 31 Mart isyanı ve hareket ordusu, Abdülhamit'in Selanik sürgünü (O. S. Kocahanoğlu, Ed.). Temel Yayınları.
- Karaosmanoğlu, K. (2012). Bir komplo söyleminden parçalar. Kültür ve İletişim, 12(1), 95-126.
- Kayalı, H. (1997). Arabs and Young Turks: Ottomanism, Arabism, and Islamism in the Ottoman Empire, 1908-1918. University of California Press.
- Kırmızı, A. (2002). Osmanlı bürokrasisinde gayrimüslim istihdamı. Divan İlmi Araştırmalar, 13, 304.
- Koloğlu, O. (2025). İttihatçılar ve masonluk. Pozitif Yayınları.
- Koselleck, R. (2004). Futures past: On the semantics of historical time. Columbia University Press.
- Kuran, A. B. (2009). Harbiye Mektebi'nde hürriyet mücadelesi. İş Bankası Kültür Yayınları.
- Lewis, B. (2002). The emergence of modern Turkey. Oxford University Press.
- Mardin, Ş. (2015). Jön Türklerin siyasi fikirleri. İletişim Yayınları.
- McCullagh, F. (2005). Abdülhamit'in düşüşü (N. Önel, Çev.). Epsilon Yayınları.
- Özcan, A. (2011). Türk muhafazakârlığının tarih yorumu. Doğu-Batı, 58, 243-276.

- Popper, K. (1945). *The open society and its enemies* (Vol. 2). Routledge.
- Ramsaur, E. E. (2007). *Jön Türkler ve 1908 ihtilali*. Pozitif Yayınları.
- Tahsin Paşa. (2017). *Sultan Abdülhamit'in sırdaşı*. Yakın Plan Yayınları.
- Üstel, F. (2004). *Makbul vatandaş'ın peşinde*. İletişim Yayınları.
- Zürcher, E. J. (2004). *Turkey: A modern history*. I.B. Tauris.

“AMERİKÂN MASALI”: AMERİKÂN HAYRANLIĞININ OLUŞMASINDA DEVLET RİCALİ VE ENTELEKTÜEL KESİMİN ROLÜ

Fatma DOKUYUCU KAYMAKÇI¹

1. GİRİŞ

İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesiyle birlikte uluslararası siyasal sistem, kutuplaşmış bir yapıya evrilmiş ve bu dönüşüm, Soğuk Savaş olarak adlandırılan yeni bir dönemin başlangıcına işaret etmiştir. Bu süreçte, savaşın galiplerinden olan Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Sovyetler Birliği (SSCB), ideolojik, ekonomik ve askeri yönelimleri bakımından iki zıt kutbu temsil eden süper güçler olarak ön plana çıkmıştır. SSCB, savaş sırasında uğradığı büyük kayıplara rağmen sosyalist sistemin sunduğu merkezi planlama avantajlarıyla hızla bir sanayi devine dönüşürken; ABD, savaşın yıkımından uzak kalmanın da etkisiyle küresel kapitalist sistemin liderliğini üstlenmiştir. Böylece, savaşın bitimiyle birlikte dünya, sosyalist ve kapitalist bloklar arasında süregelen uzun süreli bir mücadeleye sahne olmuştur.

Bu yeni küresel denge, Türkiye gibi stratejik konuma sahip ülkelerin dış politika yönelimlerini doğrudan etkilemiştir. Savaş sonrası dönemde Sovyetler Birliği'nin özellikle Boğazlar üzerindeki talepleri ve komünist ideolojinin yayılma riski, Türkiye'yi Batı bloğuna, özellikle de ABD'ye yöneltmiştir. Bu yönelim, Truman Doktrini ve Marshall Planı gibi ABD kaynaklı dış politika girişimleriyle somutluk kazanmış; Türkiye'nin

¹ Araştırma Görevlisi Doktor, Bartın Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Tarih Bölümü, ORCID: 0000-0001-8857-3089.

Amerikan eksenli bir dış politika çizgisine girmesine neden olmuştur. Bu bağlamda, 5 Nisan 1946 tarihinde *Missouri* zırhlısının Türkiye'ye gerçekleştirdiği ziyaret, yalnızca bir diplomatik jest değil, aynı zamanda Türkiye'nin Batı ittifakına dâhil olma sürecinde sembolik bir dönüm noktası olarak kabul edilmektedir.

Amerikan desteği, yalnızca askeri ve ekonomik yardımlar düzeyinde kalmamış, Türkiye'de toplumsal ve kültürel düzeyde de bir "Amerikan hayranlığı"nın filizlenmesine neden olmuştur. ABD'nin demokratik değerler, ekonomik refah ve teknolojik ilerleme ile özdeşleştirilmesi, kamuoyunda Amerika'ya yönelik olumlu bir algının oluşmasına katkı sağlamıştır. Bu bağlamda Türkiye, ABD ile olan ilişkilerini sadece dış politika çıkarları doğrultusunda değil, aynı zamanda toplumsal modernleşme ve kalkınma idealleri çerçevesinde de değerlendirmiştir. Devletin Amerikalılara yönelik resmi politikaları da bu yaklaşımı desteklemiş; Amerikalılara çeşitli kolaylıkların sağlanması ve Türkiye'nin Batı kamuoyunda olumlu bir imajla temsil edilmesi adına kapsamlı çalışmalar yürütülmüştür.

Bu çalışma, İkinci Dünya Savaşı sonrası Türkiye'nin Batı bloğuna yönelme sürecini ve ABD ile gelişen ilişkiler çerçevesinde Türkiye'de başlayan Amerikan hayranlığını yöneticilerin ve entelektüellerin söylemleri ve gözlemleri üzerinden ele almayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda, ABD etkisi, dış politika yönelimi ve toplumsal düzeyde oluşan Amerikan sempatisi, Soğuk Savaş döneminin belirleyici dinamikleriyle birlikte incelenecektir.

2. AMERİKAN HAYRANLIĞININ OLUŞMASINDA DEVLET POLİTİKASI

1 Eylül 1939 tarihinde Almanya'nın Polonya'yı işgaliyle başlayan İkinci Dünya Savaşı, 7 Mayıs 1945'te Almanya'nın ve 2 Eylül 1945'te Japonya'nın teslim olmasıyla sona ermiştir. Yaklaşık altı yıl süren bu savaş, başta Avrupa olmak üzere dünyanın beş kıtasını derinden sarsmıştır. Türkiye her ne kadar doğrudan sıcak çatışmalara girmesede, savaşın yarattığı siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel travmalardan önemli ölçüde etkilenmiştir.

Türkiye'nin bu denli etkilenmesinin temel nedeni, sahip olduğu stratejik konumdur. Savaşın sona ermesiyle birlikte başlayan Soğuk Savaş süreci, Türkiye'nin jeopolitik önemini daha da artırmıştır. Bu dönemde Sovyetler Birliği, hem komünist ideolojisini yayma politikası çerçevesinde Türkiye üzerinde baskı kurmaya çalışmış, hem de Boğazlar üzerindeki hak iddialarını yeniden gündeme getirmiştir. Ayrıca Sovyetler, Türkiye'den Kars ve Ardahan'ı talep etmiştir. Bu gelişmeler, Türkiye'nin dış politikasında yönünü Batı'ya, özellikle de Amerika Birleşik Devletleri'ne çevirmesine neden olmuştur. ABD açısından ise bu durum, Sovyet yayılmacılığından rahatsız olan ve kendi kendine yeterli savunma kapasitesine sahip olmayan devletlere yardım etme gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Bir başka ifadeyle, ABD'nin bu tür devletlere müdahalesi, yardım sağlama kisvesi altında meşrulaştırılmaya çalışılmıştır. Tam da böyle bir dönemde Amerika'nın en büyük harp gemisi Missouri Zırhlısı Amerika Büyükelçisi Münir Ertegün'ün cenazesini getirerek İstanbul Limanına demirlemiştir.

Missouri Zırhlısının gelişi İstanbul halkı tarafından büyük ilgiyle karşılanmış ve gemi halkın ziyaretlerine açılmıştır. Tekel Amerika ve Türkiye'nin bayraklarının yer aldığı sigara ve kibrit paketleri çıkarmış, Posta idaresi Missouri resminin yer aldığı

pullar basmış, İstanbul Belediyesi Karaköy’den Beşiktaş’a kadar kıyı şeridinde yer alan binaları boyayarak şehre çeki düzen vermiştir. (Acar, 2008, s. 36) Cüneyt Arcayürek *Demokrasinin İlk Yılları* adlı kitabında Missouri’nin Türkiye’yi teşrifi sırasında genelevlerin duvarlarına büyük büyük ‘Welcome Sailor’ ve ‘Missouri’ adının yazıldığını, hatta gemi İstanbul’dan ayrılana kadar genelevlerin gemi personeline tahsis edildiğini ve bu süre zarfında Türklerin genelevlere girmelerinin yasaklandığını yazmaktadır. (1985, ss. 80-81) Missouri’nin gelişine İstanbul böylesine hazırlanırken Ankara, Sakarya Caddesi’nde açılan “Missouri Lokantası” ile Missouri’yi karşılamıştır. (Arcayürek, 1985, s. 82)

Missouri Zırhlısı ile ilgili basında yer alan haberler, halk nezdinde bilinçli bir şekilde Amerikan hayranlığı oluşturma çabasının merkezi bir strateji olarak benimsendiğini göstermektedir. Örneğin 5 Nisan 1946 tarihli *Son Posta* gazetesi de “*Welcome Missouri: Bir barış ve dostluk sembolü*” başlığı ile Missouri’yi karşılar; aynı tarihli *Vakit* gazetesi “*Dost Amerikan Milletinin Temsilcilerini İstanbul Bugün Selamlayacak*” manşetiyle yer vermiştir. 5 Nisan 1946 tarihli *Cumhuriyet* gazetesi “*Missouri İstanbul’da: Dost ve kahraman Amerikan denizcilerini günlerden beri karşılamaya hazırlanan halkımız bu anı hiç unutmuyacaktır*” şeklinde haber yaparken; aynı tarihli *Akşam* gazetesi ise “*Aziz dostlarımız hoş geldiniz*” diyerek Missouri’yi selamlamıştır.

Missouri’ye gösterilen ilgi sadece Amerikan hayranlığı ile alakalı değildir. Türkiye’nin askeri ve ekonomik anlamda yaşadığı sıkıntıların etkisi de vardır. Missouri’nin İstanbul’dan ayrılışından kısa bir süre sonra Türkiye, ABD’den 500 milyon dolarlık borç istemiştir. (Albayrak, 2004, s. 79) Ancak bu yardım konusu ABD senatosu tarafından, Türkiye’de demokrasinin hala oturmamış olmasından dolayı eleştirilmiştir. (Karpat, 2010, ss. 275-276) Buna rağmen 7 Mayıs 1946 tarihinde ABD ile yapılan

bir anlaşma ile ABD, Türkiye'nin İkinci Dünya Savaşı'nda 'Ödünç Verme ve Kiralama Yasası' ile aldığı borçları silmiştir. (Erhan, 2015, s. 525; Albayrak, 2004, s. 79)

Amerika ve Türkiye ilişkilerinin gelişiminin iyileştirilmesi Truman Doktrini ve Marshall Yardımı ile devam etmiştir. 1946 yılında Sovyet Rusya'nın, Orta Doğu petroleri, Boğazlar ve Doğu Akdeniz'e yayılma politikasını gerçekleştirmek için İran, Türkiye ve Yunanistan'ı tehdit etmesi ve bu bölgelerin korunmaya muhtaç olması durumu söz konusudur. Önceden İngiltere'nin çıkar alanı olan bu yerler artık ABD'nin yardımı ile desteklenmektedir. Amerika'nın bu yardımı 22 Mayıs 1947 tarihinde Truman Doktrini adı altında Türkiye'ye 100 milyon dolarlık askeri bir yardım şeklinde yapılmıştır. (Armaoğlu, 2015, ss. 396-398) Truman yardımı ile gelişen ilişkiler Marshall Planı ile daha da ilerlemiştir. Marshall Planı, İkinci Dünya Savaşı sonrasında büyük bir yıkıma uğrayan Avrupa devletlerini gelişen komünizm ve Sovyet tehdidine karşı maddi ve manevi olarak güçlendirme politikasıdır ve Türkiye bu politikadan 1948 yılında yararlanmıştır. (Erhan, 2015, s. 538)

Türkiye'yi rahatlatacağı ve güvende hissettireceği düşünülen bu yardımlar basın ilgi odağı haline gelmiştir. Amerikan kültürünün Türkiye'ye etkisinde basının rolünü ele aldığı tezinde Ayla Acar "*ABD yardımlarının ve Sovyet tehdidinin*" basının manşet haberlerini oluşturduğunu, başyazarların yazılar yazdığını, köşe yazılarında yoğun olarak bu konuların işlendiğini ve bunun Amerikan hayranlığının artmasına yardımcı olduğunu ifade etmektedir. (2008, s. 47)

Türkiye'de İkinci Dünya Savaşı sonrasında başlayan, Missouri Zırhlısı'nın İstanbul'u ziyareti ile devam edip Truman ve Marshall Yardımları ile iyice rayına giren Türk-Amerikan ilişkilerinin bir neticesi olarak "*Türkiye'de Amerikan hayranlığı*" popüler bir söylem haline gelmiş, bu söylem

zamanla Amerikan yaşam tarzının Türkiye’de pratiğe dönüşmesine kadar gitmiştir. Pratiğe geçirilen bu gelişmeler arasında Amerika’dan gelecek yetkililer, iş adamları, turistler ve muhtelif nedenlerle Türkiye’yi ziyaret etmek isteyen Amerikalılar için Amerikan yetkililerine güvence verilmesi sayılabilir. Örneğin, Ticaret Bakanlığının 13.08.1946 tarihli 3116 sayılı yazısında “*Ticari maksatlarla yurdumuza gelen Amerikalılara ticari sahada gerekli her türlü kolaylıkların gösterilmekte olduğu*” bildirilmektedir. (BCA, 18.01.1947) Yazı, yakın zamanda iki memleket arasındaki ticari münasebetlerin artacağı ümit edildiğinden yurdumuza gelen her yabacıya polisimizin daima nezaketle muamele ettiğini ve kendilerine mevzuatımız dâhilindeki bütün kolaylıkların gösterildiğini; yurdumuzda ikamet etmek isteyen Amerikalıların oturma sürelerinin –istedikleri takdirde- uzatıldığını; turistik amaçlı gelenlerin kontrol ve ikamet formalitelerinin muamele bakımından basitleştirilerek zaman bakımından kısa sürede işlemlerinin tamamlandığını belirtmektedir. (BCA., 18.01.1947)

Türkiye’nin Amerika’nın müttefikliğini kazanmak için hayli çaba gösterdiği görülmektedir. Halide Edib Adıvar’ın deyişiyle “*Garbın en genç ve belki en canlı tesellisi olan Amerika*” (2009, s. 15), “*zenginlik âlemine adım atmanın ve medeniyete erişmenin*” (Bora, 2007, s. 152) canlı bir örneği olarak Türkiye’yi cezbetmektedir. Şevket Rado’nun ifadesiyle “*Amerika’da her şeyi yapacak kadar para vardır ve Amerikalılar her şeyi yapmak ihtirasıyla dohudurlar.*”(1950, s. 19) Diğer taraftan Amerika’da medeniyetin mekanik, teknolojik, sanayi tarafı çok geniş ve hızlı adımlarla ilerlemektedir. (Adıvar, 2009, s. 263) Bu cümleden olarak “*sulhun koruyucusu, demokrasinin ana vatani ve dünya hürriyeti için savaşılan insanların ülkesi olan Amerika’nın*”(Nebioğlu, Yirminci Asır, 6 Ocak 1955)

müttefikliği Türkiye için büyük önem arz etmektedir. Bundan dolayı, Türkiye böyle bir müttefikin desteğini kaybetmek ve Türkiye'nin imajını zedeleyecek herhangi bir duruma mahal vermek istememektedir. Ayrıca Türkiye, Amerika üzerinde oluşacak yanlış anlamalar konusunda hassas davranmaktadır. Bu duruma Basın ve Yayın Umum Müdürlüğü'nün Dışişleri Bakanlığı'na gönderdiği 20.8.1948 tarihli 1172 sayılı yazısı örnek verilebilir.

New York Haberler Büromuzdan alınan 20.8.1948 gün ve 1172 sayılı yazıda bildirildiğine göre; memleketimizi tanıtabilecek filmlerin -16 milimetre propaganda filmler- eksikliği karşısında sırf ticari zihniyetle hazırlanmış olan bazı filmlerin Amerikan piyasasında yer almakta, bunlar da mühim eksiklik ve yanlışlıkları ihtiva etmektedir. Bu cümleden olarak March of Time Müessesesi tarafından hazırlanmış olup New York Haberler Büromuz tarafından görülerek kusurları izah olunmuş bulunan ve tashihi vaat olunduğu halde son defa neşredilen kopyasının izahatında ve bu film için neşrolunan broşürde yine mühim yanlışlıklar görülen *Turkey* adlı bir filmde Cumhurbaşkanımızın diktatörlüğü, Atatürk'ün inkılaplarına rağmen Türk halkının ekseriyetinin yaşama şartlarının fenalığı, az para aldıkları, yırtık pırtık giyindikleri, Türk matbuatının hükümet kontrolü altında bulunduğu, Türkiye'nin inhisarcı bir memleket olduğu, tütüncülerin yegâne müşterisinin Hükümet inhisarı olduğu telkin olunmakta ve Hükümet inhisarcılığı tenkit edilmektedir.(BCA, 27.09.1948)

Amerika ve Amerikalılara karşı devlet tarafından geliştirilen hassasiyet, Amerika'ya olan ilgi ve alakanın bir neticesidir. Devletin siyasi amaçlarla başlattığı Amerikalılara tanınan imkân ve kolaylıklar, Türkiye'de bazı girişimci özellikteki kişilerin aracılığıyla sosyal ve kültürel sahada da gelişmeler kaydetmiştir. Hukukçu Nermin Abadan'ın Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği'ne göndermiş

olduğu Türk-Amerikan kadınları arasında geliştirilecek olan dostluk ilişkisi bağlamında, Ankara Halkevinin salonlarından birini kullanmak istediğini belirten mektubu bu bakımdan önemlidir. Abadan mektubunda “*Memleketimizi, kendileriyle yakın temasta bulunduğumuz ve siyasi mukadderatımızı bağladığımız Anglo-Sakson âlemine tanıtmanın ve bu memleketler mensuplarının memleketimiz ve halkımız hakkında yanlış bilgi ve kanaatler edinmesinin önlenmesinin*” ne kadar gerekli olduğunu belirttikten sonra Ankara’da bulunan Amerikan kadınlarıyla kurulacak dostluk ilişkisi sayesinde “*memleketimizin arkeoloji, folklor, kültür ve sanat kıymetleriyle inkılap hamlelerini*” kendilerine tanıtmanın önemine değinmiştir. Bunun üzerine CHP Genel İdare Kurulu Üyelerinden Bursa Milletvekili Fahri Bük’ün, 21.11.1949 tarihinde CHP Genel Sekreterliğine başvuruda bulunan Nermin Abadan’a verdiği cevap müspet olup, Bük gerekli kolaylıkların sağlanacağını bildirmiştir (BCA, 28.11.1949).

3. “BİZ TÜRKLER, SİZ AMERİKALILARIN HAYAT TARZINIZIN VE DÜNYA TELÂKKİNİZİN HAYRANIYIZ”: CELAL BAYAR’IN AMERİKA ZİYARETİ

Tek parti hükümeti İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra Amerika ile ilişkileri geliştirme çabası içerisinde olmuş ve hemen her alanda hassas davranmıştır. Tek parti döneminin Truman Doktrini ve Marshall Planı gibi gelişmelerini, Demokrat Parti döneminde Kore Savaşı ve NATO’ya üyelik izlemiştir. Türkiye’nin 1952’de NATO’ya üye olması Amerikan imajının yeni bir boyut kazanmasına neden olmuştur. (Alkan, 2016, s. 594) Böylece Türk-Amerikan ilişkilerinde iyimser olma ve Amerika’ya duyulan hayranlık DP döneminde daha çok hissedilmiştir. Adeta DP’nin politik söyleminin bir

parçası haline gelen Amerikan hayranlığı, 1954 yılında Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın, Amerikan Başkanı Eisenhower'in daveti üzerine Amerika'ya gitmesi ve orada yapmış olduğu konuşmalar Amerikan hayranlığı söylemini tescillendirmiştir. Cumhurbaşkanı Celal Bayar 19 Ocak 1954 tarihinde basına verdiği demeçte, Amerika'da sıcak bir muhabbet bulacağını ve büyük dost Amerikan milletine, Türk milletinin muhabbet ve hayranlığını bildireceğini ve iki memleket arasındaki dostluğu kuvvetlendireceğini ifade etmiştir. (Milliyet, 19 Ocak 1954)

Celal Bayar, Amerika'ya varışının ardından yaptığı beyanatta *“Türk milletinin Amerikan milletine karşı beslediği sevgiyi ulaştırmakla vazifeli bulunduğunu”* aktarmıştır. (Akşam, 27 Ocak 1954) Ayrıca bu ziyaretin Türk- Amerikan dostluğunu daha da arttırıp pekiştireceğini söylemiştir. (Milliyet, 27 Ocak 1954) Bayar Amerika'da Distric of Colombia Komiserler Heyeti Reisi Samuel Spencer'i ziyaretinde aynı istiklal ve hürriyet ideallerine bağlı olan memleketlerimizin özgür olarak yaşama çabasının, barışa inanmalarının, Türk ve büyük Amerikan milletinin müşterek gayretleri arasında olduğunu ve yan yana yürümekten hakiki bir gurur duyduğunu söylemiştir. (Zafer, 27 Ocak 1954) Türk ve Amerikan milletlerinin aynı ideallerde bulunduğu noktanın Kore Savaşı olduğu söylenebilir. Tanıl Bora'nın ifadesiyle Türkiye'nin Kore Savaşı'na asker göndermesi Amerika yanında itibar kazanmanın araçsal bir görevdir. Bu konuda Bayar, Kore Savaşı'ndan önce Türkiye'nin ve Türk milletinin Amerika'da iyi tanınmamış olmasının sorumluluğunu, Amerika'da Ohlo Temsilcisi Frances Bolton'u ziyaretinde yaptığı konuşmada mütevazı bir şekilde şöyle üstlenmiştir:

“Eğer Amerika'da daha iyi tanınmamışsak bir dereceye kadar bunda kabahat bizimdir. Türk karakterindeki fitri tevazudan dolayı, kendimizi dünya umumi efkârına

tanıtmak hususunda cerbezeden maalesef mahrum bulunuyorduk. Kendi reklamını yapmak Türklerin nefret ettiği bir şeydir. Fakat istemeyerek de olsa şunu anladık ki, acılarla dolu dünyada tanınmak bir hak gibi istenemez ve beklenemez; her milletin hususi gayretler sarfederek bunu temin etmesi lazımdır... Zannederim ki Kore hadisesinin, Türkiye'yi ve müdafaa ettiği davaları Amerikan halkına tanıtmakta, herhangi başka bir hadiseden veya herhangi tanıtmaya gayretlerinden fazla rolü olmuştur. Tarafımızdan hiçbir surette ilana mahal kalmaksızın, Amerikan halk kitlesi, Avrupa ile Asya arasında bir ülkede sulhsever bir milletin kendisiyle aynı ideallere sahip olduğunu gördü; ve bu milletin, aynı idealler uğrunda, diğer milletlerden önce ve en ufak bir tereddüt anı geçirmeden evlatlarını uzak ülkelere, bir dava uğrunda dövüşmeye göndermek kararını verdiği şahit oldu.”(Zafer, 28 Ocak 1954)

Celal Bayar'ın kırk günlük Amerika ziyareti Türk diplomasi tarihine geçecek demeçlerle doludur. Bayar'ın Amerika'da gezdiği yerlerde ve ziyaret ettiği kurumlarda bilhassa üzerinde durduğu konu Amerikan yardımları olmuştur. Yardımlardan dolayı Türk milletinin Amerika'ya minnettar olduğunu bu yüzden yardımlara layık düzenlemelerin yapılacağını ifade eden Bayar, Amerikan yardımlarının hem nicelik hem de nitelik bakımından dünya tarihinde eşine rastlanmadığının altını çizmiştir. (Ayın Tarihi, 30 Ocak 1954) Bayar'ın Amerika ziyaretinin devam ettiği bu dönemde 25 Şubat 1954 tarihli *Milliyet* gazetesinde Amerika'nın Türkiye'ye yaptığı yardımların bir misli artacağı haberi yer almıştır.

Amerikan yardımları sayesinde Türk ordusu, Amerikan tekniği ile buluşmuştur. Bu teknik ve malzemeler Türk ordusunun modernleşmesinde ve güçlenmesinde etkilidir. Bu durum Türkiye'nin, “*Türk milletinin tabiat ve düşüncelerine*

yabancı olan komünizm doktrinlerine ve komünizmin en büyük müttefiklerine karşı” (Zafer, 28 Ocak 1954) artık daha güçlü olduğunu göstermektedir.

Celal Bayar yardımlar dışında Türkiye'nin her daim Amerika'nın dostu olduğunu, sulhsever bu iki milletin aynı amaçlara hizmet ettiğini ve aynı safta yer aldıklarını (Zafer, 28 Ocak 1954) ve Amerika'nın demokrasinin koruyucusu olduğunu vurgulamıştır. (Aydın Tarihi, 30 Ocak 1954) Bayar, Türkiye'nin yükselmek için Amerika'nın iktisadi planını takip ettiğini, Amerika'dan gelen iktisat görevlileri tarafından Türkiye ekonomisinin belirli bir plana konulduğunu ve Türkiye'nin bunun faydasını gördüğünü ifade etmiştir. Ayrıca Amerikan üniversitelerinin Türk öğrencilerine eğitim imkânı tanınmasındaki memnuniyeti dile getirmiş Amerikan üniversitelerinde 1954 yılı itibariyle 780 Türk talebesinin eğitim gördüğünü belirtmiştir. (Zafer, 20 Şubat 1954)

Kırk günlük Amerika ziyaretinin sonuna doğru Bayar, Amerika'nın, Amerikalıların kendi refah ve saadetlerinin ancak diğer milletlerin hürriyet ve saadet içinde yaşadıkları bir dünyada sağlanabileceği bilinciyle hareket ettiklerini, Amerika ziyareti boyunca en çok “Amerikalılara” hayran kaldığını ve Türklerin de, Amerikalıların hayat tarzının ve dünya anlayışlarının hayranı olduğunu söylemiştir. (Aydın Tarihi, 26 Şubat 1954) Bayar'ın Amerikan yaşam tarzının hayranı olduğunu/olunacağını belirtmesi bu yaşam tarzının tatbikçisi olunacağına gerekçe oluşturmaktadır. Ayrıca burada gündelik yaşam tarzının siyasi emeller doğrultusunda, iktidardan topluma doğru bir özendirme ve yönlendirme yöntemiyle hareket edildiği görülmektedir. Ayrıca Bayar'ın Amerika ziyareti boyunca Türk basının yaptığı haberler göz önünde bulundurulduğunda haberlerin halkın nabzını yükseltmeye ve Amerika'ya dair olumlu izlenimler oluşturulmaya çalışıldığı görülmektedir.

4. “ÂLEM UNUTUR, KALEM UNUTMAZ” TÜRK YAZAR ve GAZETECİLERİNİN AMERİKAN HAYRANLIĞI VE AMERİKA’YA DAİR GÖZLEMLERİ

Artık *Hür Dünya*’nın öncüsü olan Amerika için devlet ricalinin başlattığı bu tutum yine kamuoyu oluşturmada etkili olan gazeteler, dergiler vasıtasıyla devam etmiş hatta pekişmiştir. Celal Bayar’ın Amerika’da ziyaret ettiği yerler ve orada yaptığı konuşmalar Türk basını, özellikle DP’nin ulusal yayını *Zafer* gazetesi tarafından aralıksız takip edilmiştir. Bu gazeteler aracılığıyla Cumhurbaşkanı Celal Bayar’ın Amerika ile ilgili yaptığı tutkulu söylevler, Türkiye’ye döndüğünde basına verdiği demeç ve Amerikan yaşam tarzının takipçisi olunacağı Türkiye’ye en yetkili ağızdan duyurulmuştur.

İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra Amerika’ya yönelik artan ilgi ve merak, Türk matbuatında Amerika üzerine yazılar yayınlama furyası başlatmıştır. Bu eğilim DP dönemi iktidarında (1950-1960) ivme kazanmıştır. DP, Amerikan hayranlığının resmi düzeydeki savunuculuğunu üstlenmenin yanında, basın mensuplarının Amerika’yı yerinde görüp inceleme ziyaretlerini teşvik etmiştir. Söz konusu yıllar da Türk gazeteciler, Amerika’nın siyasi yapısını yerinde tetkik etmeyi, önemli siyasi figürlerle röportaj yapmayı, politik konferansları, toplantıları takip ederek edindikleri izlenimleri Türk kamuoyu ile paylaşmayı öncelik haline getirmişlerdir.

Gazeteciler için New York Times gibi köklü kuruluşların altyapısını ve çalışma prensiplerini incelemek; New York, Washington ve Los Angeles gibi metropollerdeki gündelik yaşamın dinamiklerini gözlemlemek büyük bir ilgi odağı olmuştur. Bu ziyaretler veya resmi davetler, basın mensuplarına Amerikan sosyo-kültürel, eğitim, sanayi ve

politik yapısına dair gelişmeleri doğrudan gözleme ve bu deneyimlerini kendi gazetelerinde birinci elden aktarma fırsatı vermiştir. Bu gazeteci ve yazarların Amerika'ya dair gözlemleri, Amerika'nın ve Amerikalıların sahip oldukları olanakları kendi ülkelerinin şartları ile kıyaslamalarına neden olmuştur. Bu durum Amerika'dakine benzer bir yaşam tarzını bir an önce kendi ülkelerinde de görme eğilimini başlatmıştır. Netice olarak, entelektüel kesiminin bu tutumu “*Amerikan hayranlığının*” toplumsal tabana yayılmasına zemin hazırlamış ve bu kitle modernleşme için Amerikanlaşmayı ideal model olarak görmüştür. Nitekim Amerikanlaşmayı ideal bir modernleşme yolu olarak gören bu toplumsal ve entelektüel yönelim, dönemim önde gelen aydınlarının eserlerinde ve Türk matbuatında yer alan önemli eserler, gezi notları ve süreli yayınlardaki dizi tefrikalar üzerinden açıkça izlenebilmektedir.

4.1. Amerikan Demokrasisi

Söz konusu entelektüel iklimin en nitelikli yansımalarından biri olarak Halide Edib Adıvar'ın 1955 yılında kaleme aldığı *Türkiye’de Şark-Garp ve Amerikan Tesirleri* adlı eser sayılabilir. Adıvar eserinde Amerikan demokrasi mekanizması ve idealler hakkında derinlemesine bilgi sahibi olunması gerektiğini, bunun kendi demokrasi hayatımızı yönlendirmede faydalı olacağını vurgulamıştır. (2009, s.274). Buna ek olarak Adıvar, Türkiye’deki demokratik rejimin istikrarlı bir şekilde sürdürülebilmesi için anayasal düzene sahip çıkılması gerektiğini belirtmiştir. Yazara göre, toplumsal yapıyı oluşturan farklı unsurların bir arada sağlıklı bir biçimde varlığını devam ettirebilmesi, anayasanın öneminin halka aşılmasıyla mümkündür. (2009, s. 293-294).

Siyasi ve toplumsal yapıya dair Adıvar'ın çizdiği bu düşünsel çerçeveye paralel olarak, dönemin basın organlarında Amerika'yı doğrudan gözlemleyen isimlerin kaleme aldığı

eserler de bu ideal model arayışını ve Amerikan hayranlığını besleyen önemli bir kaynak olmuştur. Amerikan hayranlığının ve demokrasinin basındaki en önemli temsilcilerinden biri olarak *Vatan* gazetesinin sahibi ve yazarı Ahmet Emin Yalman gösterilebilir. Amerika serüveni 1950’li yıllardan çok önce başlayan Yalman, hem *Seyahat Notları* hem de dört ciltten oluşan *Yakın Tarihte Gördüklerim ve Geçirdiklerim* (1945-1970) adlı anı kitaplarında Amerika’yı sık sık ziyaret ettiğinden bahsetmektedir. 1910 yılında Columbia Üniversitesinin, Genç Türk İhtilaline ilgi göstermesi üzerine beş Türk gencini yetiştirmek üzere Amerika’ya davet ettiğini ve bu beş kişiden birinin kendisi olduğunu ve Amerika ile ilk temasının bu sayede başladığını söyleyen Yalman, burada eğitim gördüğü dört yıl içerisinde de en iyi hocalardan sosyoloji, tarih, iktisat dersleri aldığını ve Amerika’yı baştan başa dolaşmak ve Amerikan gazetecilik âlemine karışmak imkânını bulduğunu yazmaktadır. (1970, s. 238) Burada almış olduğu eğitim onun Amerikan hayranlığının oluşmasında önemli bir adım olmuştur. *Türkiye’nin Soğuk Savaş Düşünce Hayatı* adlı kitabının yazarı Cangül Örnek, yükseköğrenimini Amerika’da yapan Yalman’ı “*en tutkulu ABD taraftarı*” olarak nitelendirmektedir. (2015, s. 69)

Amerika ile ilişkilerin iyi tutulmasından yana olan Yalman, 1954 yılında Amerika’ya giden Cumhurbaşkanı Celal Bayar’ın verdiği söylevlerden birinde Türkiye’nin Kore Savaşı’na katılmasının Amerika’da olumlu intibalar uyandırdığı ve tanınmasında etkili olduğu konusunda hemfikirdir. Çünkü Yalman da, Kore’ye asker göndermenin Amerika nezdinde Türkiye’nin itibarını yükselttiğini düşünmektedir. Bu yüzden, DP’nin Kore Savaşı konusunda atılganlık gösterdiğini ve bunun sonucu olarak Birleşmiş Milletler adına komünizm emperyalizmine karşı açılan bu harbe herkesten evvel katılmanın ve Amerika’nın yanında yer almanın önemine değinmiş ve

Kore’de savaşılan askerlerimiz için, General McArthur’un “*Dünyanın en iyi dövüşçüleri... Ben şimdiye kadar böyle asker görmedim.*” dediğini aktarmıştır.(1970, s. 240) Hemen her fırsatta Amerika’ya olan hayranlığını hissettiren Yalman, Amerikalıların paradan çok ideallerine düşkün olduklarını, bu yüzden de yeni bir şeyler üretmek, icat etmek ve insanlığı iyileştirmek için arı gibi çalıştıklarını yazar. (1943, s. 52) Bu yüzden Amerika’nın bu denli üretken ve toplumunun refah olmasını sahip olduğu demokratik sisteme dayandırmaktadır. Demokrasinin başarısını ise özgür basının denetim gücü, fikir özgürlüğü ve toplumsal barışın öncelikli olmasıyla açıklayan yazar, Amerikan demokrasisinin model alınması gerektiğini belirtir. (1943, s. 71)

Ahmet Emin Yalman’ın Amerikan sistemi ile ilgili anlattığı bu kuramsal hayranlık, 1950’li yıllarda Amerika’yı yerinde müşahede eden basın mensuplarının yazdıklarında da görülebilmektedir. *Dünya* gazetesinin sahibi gazeteci-yazar Bedii Faik Akın, 1950 yılında Amerika seyahatine çıkmış ve Amerika’ya dair gözlemlerini 1954 yılında Yenilik Yayınları’ndan “*Sam Amca’nın Evinde*” adıyla neşretmiştir. Amerika’daki toplumsal düzene ve sistemin işleyişine hayran kalan Bedii Faik, burada her şeyin sorunsuz işlenmesini Amerika’nın demokrasi ile yönetilmesine bağlamaktadır. Çünkü Amerika’da hükümetlerin ve belediyelerin oy kaybı ile hareket etmediğini, toplumsal düzeni bozan her kim olursa olsun onlara caydırıcı yaptırımların uygulandığını anlatır. Bu yüzden her şeyi bolca sarf eden Amerika’nın idareli kullandığı tek şeyin ‘merhamet’ olduğunu yazar.(1954, s. 31). Yazarın bu tespiti, burada sahip olunan hukuk disiplininin ve anayasal sistemin sağladığı ve koruduğu toplumsal düzene duyulan hayranlığın bir ifadesidir.

Bu sistemin yarattığı refahı ve gücü bizzat yerinde gören Bedi Faik her bakımdan donanımlı gördüğü Amerika’yı “*Bir ziraat, bir sanayi memleketi değil midir? Bir spor ülkesi, bir*

makine adamlar diyarı değil mi? Hatta, ona sinema veya otomobil memleketi dediğimiz kadar, bir Gratte-Ciel'ler ülkesi, bir güzel insanlar diyarı değil midir?" şeklinde tanımlar. Yazar Amerika'daki toplumsal ve ekonomik kalkınmayı; bireylerin rasyonel bir biçimde başkalarının yararını düşünerek, toplumsal refahı önceleyerek bir tüketim anlayışına sahip olduklarına bağlar. Bu yüzden Amerikan kalkınma modelinin merkezinde, tasarrufun aksine üretimi arttıracak şekilde sürekli bir harcama, sarf etme çabası olduğunu belirtir.(1954, s. 21, 42) Aynı dönemde Amerika'ya seyahat eden *Hayat* mecmuasının sahibi gazeteci-yazar Şevket Rado'da, Amerika'da demokratik düzenin oturmuş olduğunu ve bu demokratik rejimin bireysel özgürlükleri ve ekonomik refahı güçlendirdiğini anlatır. Ayrıca çok çalışkanlar ülkesi olarak nitelendirdiği Amerika'da işçilerin dahi haklarını aramada özgür olduklarını yazan Rado Amerika'nın gelişmişliği konusunda da Bedii Faik ile aynı çizgidedir: O, tasarrufun Amerikan ekonomisi için en büyük tehlike olduğunu, ülkenin kalkınması ve refah seviyesinin artması için daima yeni olanın alınması gerektiğini ifade eder.(1950, s. 41).

Bedi Faik'in 1950'lerin başında Amerikan sisteminin işleyişine dair sunduğu bu referanslar, on yıl sonra Amerika'yı ziyaret eden Tarık Binat'ın gözlemlerinde de yankı bulmaya devam etmiştir. "*Burası Amerika: Bir Geziden Notlar*" adıyla kaleme aldığı eserinde Binat, demokrasinin yürürlükte olduğu Amerika'da toplumsal düzenin daha rahat sağlandığını, çalışanların haklarının anayasal düzenlemelerle korunduğunu anlatır. Buna karşılık Amerikan halkının da demokratik anlayışı içselleştirerek kurallara riayet ettiğini belirtir. Ayrıca Binat Amerikalıların birbirlerine, devlete ve hükümete karşı çok sorumluluk hissiyle hareket ettiklerini, birbirlerinin haklarına ve özgürlüklerine saygı gösterdiklerini, her vatandaşın özgürlük haklarının da hukuk çerçevesinde korunduğunun altını

çizer.(1966, s.49-50). Burada, yukarıda bahsi geçen Adıvar'ın çizdiği bu anayasal ve eğitsel çerçevenin, gazetecilerin gözlemlerinde somut bir karşılık bulduğu söylenebilir.

4.2. Amerikan Teknolojisi ve New York'un Haşmeti

Bedii Faik Akın ile aynı dönemde Amerika seyahatine çıkan bir başka gazeteci-yazar da *Hayat* mecmuasının sahibi Şevket Rado'dur. Rado, 1950 yılında gerçekleştirdiği Amerika seyahatine dair izlenimlerini ve deneyimlerini *Amerikan Masalı* ismiyle neşretmiştir.² Doğan Kardeş Yayınları tarafından yayımlanan bu kitabında Rado: Amerika'nın geniş caddeleri, görkemli mimari yapıları, iş merkezleri ve modern otellerinden başlayarak matbaacılık sektörü, sanayisi ve teknolojik gelişmelere kadar pek çok ayrıntıya yer vermiştir. (1950, s.40-43) Amerika'nın modern teknolojisinin ve modern kültürünün etkisinde kalan Rado, 1950 yılında *Tarsus*³ gemisi ile gittiği Amerika hakkındaki ilk izlenimini kitabında çarpıcı şekilde anlatmıştır:

Amerikan Masalı, içinde 8 milyon insan barındıran bu şehirle beraber başlamaktadır. New York'un arkasında uzanan 3.022.387 mil karelik bir sahada yerleşmiş, 149 milyon insanıyla Amerika günden güne artan istihsal kudretiyle imkânsızın ufuklarını daraltmayı kendisine iş edinmiştir: bu memlekette 316 bin fabrika vardır. 1948 senesinde Amerikan otomobil fabrikaları 5

² Şevket Rado, Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın 1954 yılında Amerika'ya gerçekleştirdiği seyahate dair haberleri yer yer Akşam gazetesinde yayınlamıştır.(Akşam, 22-29 Ocak 1954)

³ Tarsus gemisi, 1931'de New York Shipbuilding Co. tarafından Amerikan Export Lines, New York için inşa edilmiş. 1931'de ilk ismi EXOCHORDA ile bu başarılı firmanın eline doğmuş. İkinci Dünya Savaşı nedeniyle Amerikan Kara Kuvvetleri emrine verilmiş. Savaş sonrası gemi 9 Mayıs 1946'da Baltimore'da Toothshipyard doklarında "Laid Up" yani servis dışı ediliyor. 16 Nisan 1948 tarihinde Türkiye tarafından satın alınıyor ve Tarsus ismiyle gemiye Türk bayrağı çekiliyor. 1950'li yıllarda yirmi gün süren Batı Akdeniz seferleri yapıyor. Bkz. (Sönmez, 2001, ss. 135-136)

milyon 274.272 otomobil yapmışlardır. 464 milyon kundura imal edilmiştir. Burada adam başına üç kundura düşer. Her sene 13 milyar metre kumaş dokunur. 22 milyar teneke sebze konservesi yapılır. Petrol kuyularından 36 milyar galon petrol alınır. 1948 de 380 milyar sigara yapılmıştır. Bu memlekette senede 35 milyar mektup dağıtılır; bu, günde 100 milyon mektup eder. 38 milyon telefon vardır; 4 kişiye bir telefon düşer. Dünyadaki telefon mevcudunun yüzde 62'si Amerika'dadır. Telefon tellerinin uzunluğu 187 milyar kilometredir. Bu öyle bir uzunluktur ki Atlantik'ten Pasifik'e kadar Amerika ülkesini 40 bin defa gidip gelir.(Rado, 1950: 8-9)

Amerika'da en çok New York'a hayran kalan ve “*Amerika'nın kalbinin burada attığını*” yazan Rado New York'un, Broodway ve Wall Street gibi dünyanın en aydınlık iki caddesine sahip olduğunu söyler. (1950, s. 25) Bunlara ek olarak New York'u ilk kez gezen bir kişinin, buradaki mimari yapıların fiziksel yüksekliğinden ziyade bu yapıları mümkün kılan ‘teknik kudrete’ odaklandığını ve bu devasa mühendislik başarısının görende hayranlık uyandırdığını belirtir. (1950, s.27) Gazeteci yazar Yalman ise dar bir coğrafi alana yerleşmiş olan New York'u ileri teknoloji sayesinde ‘göklere fıskıran şehir’ olarak tarif eder. Aynı binaların yükseldiği gibi büyük gazetelerin, büyük mekteplerin, kütüphanelerin burada yükseldiğini vurgular (1943, s.44). New York'a hayranlığını gizleyemeyen bir isim de *Yirminci Asır* ve *Bütün Dünya* dergilerinin sahibi Osman Nebioğlu'dur. 1954 yılında gittiği ve yaklaşık üç buçuk ay kaldığı Amerika anılarını *Yirminci Asır* dergisinde “Bambaşka Bir Dünya Amerika” başlığı altında yayınlayan⁴ Nebioğlu, New-York'un

⁴ Osman Nebioğlu'nun, “Bambaşka Bir Dünya: Amerika” adlı bu yazı serisi *Yirminci Asır* dergisinin 123 ve 162. sayılarında ve 23 Aralık 1954-22 Eylül 1955 tarihleri arasında yayınlanmıştır.

namının bütün dünyaya “*efsanevi şehir*” olarak yayıldığını ve “*New-York’un Amerika’dan dünyaya ve dünyadan Amerika’ya açılan bir kapı*” olduğunu söyler. Zihninde oldukça yer etmiş olan New York’un, “*bulutları tırmalayan yüz katlı binaları ile; hayatları masal kahramanı gibi geçen milyarderleri*” ile; “*Rockfeller Center’ler, Carnegie Hall’ler, Broodway Street’ler, Fifth Avenue’leri*” ile orasının dünya ticaret ve eğlence merkezi olduğunun altını çizer. (Yirminci Asır, S. 125, 6 Ocak 1955) Yazar, New York’un teknik kudretle bütünleşen mimarisinin yanında, Amerika’nın kültürel ve coğrafi çeşitliliği hakkında fikir veren farklı bölgelerini de şu sözlerle betimler:

“İlkin bir hürriyet efsanesi diyarı haline gelen Washington şehriden, şimalden başladım. Bulutları delen binalar şehri New-York’tan cenuba daimi ve ebedi baharlar ve çiçekler diyarı Florida’ya indim. Orada birçok şehirler gezdikten sonra Missisipi şarkılarının dalgalandığı efsanevi şehir New Orleans’a uğradım ve oradan Kovboyların at koşturduğu Texas’a vardım. Huston şehrinde birkaç gün kaldıktan sonra Meksika kenarında hudut şehri Elpaso’ya vararak kıtanın kepezelikler şehri olan Juareze geçtim. Buradan Kızılderelilerin arasında dolaşmak için Albuquerque, Santa Fe, Taos, Gailop şehirlerine gittim ve Kızılderelilerin reisi ve kâhinleriyle konuştum. Buradan Pasifik sahillerine geçtim. Los Angeles’e uğradım ve Sinema Dünyası Hollywood’da uzun müddet kalarak en büyük film stüdyolarını dolaştım ve birçok filmin çekilişinde bulundum.” (Yirminci Asır, S. 123, 23 Aralık 1954)

Netice itibarıyla, bahse konu gözlemler; modernleşmenin teknik ve maddi sınırlarını, bilhassa New York özelinde insan dehasının doğayı ve mekânı teknoloji aracılığıyla nasıl yeniden inşa ettiğini somutlaştırması

bakımından büyük önem taşımaktadır. Ziyaretçi aydınların tanıklık ettiği otomobil fabrikalarındaki seri üretim disiplini, matbaaların teknik kapasitesi, akademik bilgi üretimini hızlandıran 'makinleşmiş' kütüphane ve üniversite yapıları (Muzaffer Gökman, 1961, s.31-32)⁵; bu hayranlığın kurumsal temellerini oluşturmuştur. Bununla birlikte, ileri düzey konfor sunan modern otelcilik anlayışı ve tüketim kültürüne büyük kolaylık getiren yeni alışveriş mantığı, bu coğrafyayı tecrübe eden Türk entelektüellerinin zihnindeki 'modern hayat' imgesini perçinlemiştir. Sonuç olarak, Amerika'da deneyimlenen bu kısa süreli fakat etkili yaşam pratiği, aydın kesimin kendi ülkelerinde de benzer bir sosyo-ekonomik dönüşümü görme arzusunu ve 'Amerikan tipi refah' modeline duyulan tutkuyu radikal bir biçimde tetiklemiştir.

4.3. Amerika'da Tüketim

Amerikan gündelik yaşamının temelini oluşturan pratiklik ve bireysel bağımsızlık anlayışı, tüketim alışkanlıklarında da kendini açıkça göstermektedir. Amerika'da kaldığı sürede Amerikalıların hayatı çok pratik ve kendilerine kolaylaştırıcı şekilde yaşadıklarını gözlemleyen Nebioğlu, Amerikan restoranlarında “*self servis*” herkesin kendi hizmetini yaptığını; içerisinde akla gelebilecek her şeyi bulunduran “*Drugstore*”⁶ adlı alış-veriş mekânlarında herkesin kendi işini gördüğünü ve sadece hesap ödeme esnasında görevliye başvurulduğunu, bir de sadece bilemediğiniz konularda yardımcı olduğunu yazar. Ayrıca alışveriş mağazalarında

⁵ Muzaffer Gökman kütüphaneci ve yazardır. 1958 yılında Amerika Birleşik Devletleri adına Türkiye Büyük Elçisi Fletcher Warren tarafından 4 aylığına Amerika'ya davet edilmiştir (Amerika Notları, 1961, s.6).

⁶ Nebioğlu, Drugstore dükkanları, Anadolu köylerini dolaşan ve içerisinde çok çeşitli malzeme bulunduran Çerçi'ye benzetiyor. Bu Drugstore'ların içerisinde eczanelerin, oyuncakların, kitap ve kırtasiye ürünlerinin, içecek ve yiyecek ürünlerinin, giyim eşyalarının, teknolojik her türlü aletin vb. bulunduğunu yazar. Yirminci Asır, S. 128, 27 Ocak 1955)

müşterilere karşı gösterilen itimat ve saygının Amerikan alışverişinin ruhu olduğunu belirtir (Yirminci Asır, S. 128, 27 Ocak 1955). Amerikan pazarında tüketiciye sunulan kolaylık ve rahatlık, maddi kısımdan daha önemlidir. Bu da farklı gelir gruplarının erişebileceği fiyat politikasıyla alakalıdır. Her kesimde sürekli tüketimin desteklenmesi Amerikan kapitalist sisteminin istikrarlı bir şekilde nasıl işlediğini göstermesi bakımından önemlidir. Gazeteci yazar Bedii Faik Akın sistemin bu şekilde işleyişinde reklamın rolünün büyük olduğunu söyler ve Amerika'nın –New York'ta bulunan- en büyük alışveriş mağazasının sloganına dikkat çeker: “Toplu iğneden file kadar.” İçerisinde ne aranırsa bulunabileceğini ifade eden Akın, Amerikan pazarının alışverişi bu şekilde cazip hale getirdiğini yazar. (1954, s.33)

Amerika'da bulunan bu Drugstore tarzı bu dükkânlar, 1950 yılında Amerika'ya giden Şevket Rado'nun da ilgisini çekmiştir. Rado, New York'un ve dünyanın en büyük mağazası olarak tanımladığı Macy mağazasının içerisinde A'dan Z'ye her şeyi barındırdığını, her tarafında her cinsten şeyi cazip kılacak şekilde sergilediğini, almayacak bile olsanız bunlara bakmaktan kendinizi alamadığınızı yazar. Bu tarz mekânların her kesimden insana hitap ettiğini, her ürünün en pahalısından en ucuzuna kadar her fiyattan bulunduğunu belirtir ve bu durumu şu şekilde özetler:

“Amerikalı tüccar cebinizdeki dolarların son onluğuna kadar çekip almak için lazım olan her şeyi yapmıştır. Macy'ye ve buna benzer mağazalara bir şey almak için girip de onu almadan çıkmanıza imkân yoktur. Beğenmedinizse az ötede daha güzeli vardır. Fiyatını yüksek buldunuzsa bir iki kat aşağıda veya iki kat yukarıda aynı malın daha ucuzunu bulabilirsiniz. Fiyatlar katlara ve sokaklara göre bile değişiyor. Bu yüzden Amerika'da milyonerle orta halli ve dar gelirli

giyim kuşamda birbirlerine kolaylıkla benzeyebilirler. Her kadın aynı elbiseyi giyebilir, aynı inciye, elması takabilir; en zenginın elbisesi ipektendir, orta hallinin elbisesi, desenleri aynı olmak şartıyla ipeğe çok benzeyen bir kumaşandır veya ottur. Fakat bunu gözle fark etmek imkânsızdır. Zenginın incisi, elması sahici; orta hallinin incisi, elması sahicinın tıpkısı olmak şartıyla yalancıdır.” (1950: 36)

Amerikan hayranlığının kalem ehli kişilerce okuyucuya aktarılması ve bu anlattıklarının Türkiye’de karşılık bulması, Türkiye’nin Amerika’ya olan hayranlığının teorikten pratiğe dönüşmesinde önemli rol oynar. Fulbright bursu ile Amerika’ya giden ilk kadın gazeteci ve turizm sektörünün Türkiye’de profesyonel olarak tanınıp gelişmesini sağlayan İnci Pirinçcioğlu (2002, ss. 58-59), 1952 yılında gittiği Amerika’ya olan hayranlığının çok yönlü olduğunu aktarır. Amerika’nın sanayisinden teknolojisine, modern şehirlerinden adetlerine, eğitiminden çalışma şartlarına kadar her şeyin insan yaşamına kolaylık sunduğunu ve insanı geliştirdiğini belirtir. Yukarıda da zikredildiği gibi Amerikan deneyimlerini *Hayat* mecmuası ile paylaşan Pirinçcioğlu Amerika’da ziyaret ettiği bir otomobil sanayisinde karşılaştığı ileri düzey teknoloji ve hızlı üretim karşısında hayrete düşer. Fabrikayı gezdikten sonra fabrikada çalışan işçi sınıfının sahip olduğu konfor ve lüksiyetin aynı tarihlerde İstanbul’daki işçilerde olmadığını üzümlere dile getirir. (2002, s. 61)

Hayat mecmuasının Amerika muhabirlerinden bir diğeri isim Sara Ertuğrul Korle de Amerika’da kaldığı yıllarda deneyimlerini ve Amerika’ya dair haberleri *Hayat* mecmuasına göndermektedir. İnci Pirinçcioğlu ile yakın tarihlerde Amerika’da bulunan Korle sinema oyuncusu ve ses sanatçısı Necla İz ile yaptığı bir röportajı *Hayat* mecmuasında okurlarıyla paylaşır. “*Necla İz Amerika’da Şöhret Basamaklarını*

Tırmantıyor” başlıklı bu yazısında Korle, Necla İz örneği üzerinden Amerika’yı yükselmek için bir kapı olarak görmekte ve bu yeni dünyayı tanımalarını okurlarına tavsiye etmektedir. (Hayat, S. 98, 22 Ağustos 1958) Amerika’yı gezme fırsatı bulan ve Kore Savaşı’nda savaş muhabirliği yapan gazeteci yazar Hikmet Feridun Es ise 1958 yılında Hollywood’u ziyaretinden oldukça etkilenmiş ve ziyaretçilerin yaşaması gereken modern bir deneyim olarak Amerika’ya duyduğu hayranlığı *Hayat* mecmuasında “1958 Hollywood’u” başlığı altında okuyucuya sunmuştur. (Hayat, S. 92, 11 Temmuz 1958)

Bu ve buna benzer haberler *Hayat* dergisinin içeriğinde bolca yer almaktadır. Örneğin *Hayat* dergisinin 18 Nisan 1958 tarihli 80. sayısında yer alan “Arzu Ettiğimiz Dünya” başlıklı yazıda Önder Güler adlı bir lise öğrencisinin aynı başlıkla yazı müsabakasını kazanarak gittiği Amerika hatıralarına yer verilmiştir. Bu müsabaka 1946 yılından beri New York Herald Tribune gazetesinin düzenlediği bir müsabakadır. Gazete farklı ülkelerden müsabakayı kazanarak gelen öğrencilere üç aylık bir Amerika deneyimi sunmaktadır. Burada gazetenin İkinci Dünya Savaşı sonrası iki kutuplu dünyada Amerika’nın kendisini –hür dünya- adı altında dünya barışına yardımda bulunmak gayesiyle hareket ettiği söylenebilir. Başka bir ifadeyle gazetenin çeşitli kültür endüstrisi vasıtasıyla Amerikan yaşam tarzını farklı devletlere aşılama çalıştığı şeklinde de değerlendirilebilir. Yazıda Önder Güler, Amerika’nın farklı eyaletlerinde ve farklı ailelerinin yanında kalarak tamamladığı üç aylık Amerika seyahatinin sonucunda Amerika’nın gerçekten arzu edilen bir dünya olduğuna değinmektedir. Burada 34 farklı memleketin öğrencileriyle vakit geçirme fırsatı bulan Güler, Amerika’nın herkes için yaşanabilir bir yer olduğunu, dünya barışı için Amerika’nın ümit vaat ettiğini, New York ve Sarah Lawrence kolejlerinde on beşer günlük eğitimlerinde herkesin her konuyu rahatlıkla konuşup tartışabildiğini bu yüzden Amerikan’ın

demokrasinin ve hoş görünün merkezi olduğunu belirtmektedir. (Hayat, s. 80, 18 Nisan 1958)

Amerika'yı ziyaret edenlerin anlattıklarından anlaşıldığı üzere, Amerika gelişmiş ve pratik bir yaşam vaat etmektedir. Halide Edib'in de dediği gibi hem demokratik düzen için hem de teknik bakımdan insan hayatının değerli kılındığı Amerika'dan işe yarar kısımların taklit edilmesinde sakınca yoktur. (2009, ss. 274-275) Osman Nebioğlu da benzer şekilde düşünmektedir. Ona göre bütün insanların bu yeni dünyaya giderek orada toplanmaları, oradaki düşünce ve hayat tarzına uymaları mümkün değildir. Ancak Amerika'daki zihniyetin insanlık için iyi taraflarını ve yaşayış tarzını dünyaya yaymak çok daha faydalı olacağından, Amerika'ya gitmeden de Amerikalı gibi yaşayabilirler. Onun bu düşüncesi Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın 1954 yılında Amerika ziyareti sonunda ifade ettiği Amerikan yaşam tarzının tatbikçisi olunacağı yönündeki fikri ile hemfikir olduğunu göstermektedir.

5. SONUÇ

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından şekillenen çift kutuplu dünya düzeni, Türkiye'yi stratejik bir tercihe zorlayarak ideolojik, askeri ve ekonomik rotasını Batı bloğuna çevirmesine neden olmuştur. Türkiye'nin bu tercihini yalnızca bir dış politika hamlesi olarak düşünmemek gerekir. Çünkü bu yeni dünya düzeni Türkiye için kapitalist sistemin dinamikleriyle eklemlenme sürecinin başlangıcı olmuştur. Bu entegrasyon süreci, Amerikan değerlerinin siyasi, toplumsal ve kültürel katmanlarda derin bir nüfuz alanı bulmasını beraberinde getirmiştir.

Amerikan etkisinin Türkiye'deki sembolik eşiği olarak, 1946 tarihli Missouri Zırhlısı'nın ziyareti kabul edilebilir. Bu

diplomatik jestin Batılı bir yaşam biçiminin ilk kapsamlı tanıtımı işlevini gördüğü söylenebilir. Bu gelişme, Amerikan hayat tarzının Türkiye'ye girişini hızlandırırken, eş zamanlı olarak Türk aydınlarının ve yöneticilerinin de Amerika'yı doğrudan gözlemlemesine olanak tanımıştır. Amerika'nın ileri teknolojisini, eğitim sistemini, dinamik şehirleşme modelini ve toplumsal refahı önceleyen patik yaşamını tecrübe eden Türk entelektüelleri, bu gelişmişlik düzeyi karşısında hayranlık ile kendi ülkelerinin sosyo-ekonomik gerçekliğinin yarattığı yoksunluk hissi arasında bir denge kurmaya çalışmışlardır. Söz konusu yönetici ve entelektüel zümrenin Amerika ve Amerikalılara dair aktardığı bu müspet tecrübeler, nesnel bir gözlemden ziyade, birer Amerikan propagandacılığı izlenimi de vermektedir. Nitekim bu izlenimin de etkisi göz önünde bulundurulduğunda Türkiye gibi büyük teknolojik gelişmelerden uzak, sanayisi yetersiz, radyonun bile belirli kesimin evinde bulunduğu bir ülkede Amerika hayal ülkesi, Amerikalı insanın en iyisi, Amerikan ürünlerinin de ayrıcalık konusu olması tabiidir.

Netice itibarıyla, Türkiye'nin savaş sonrası dönemde Batı bloğuna dâhil olma süreci, kapsamlı bir toplumsal dönüşüm projesi olarak okunmalıdır. Bu dönüşüm, yönetici elitlerden başlayarak halkın gündelik yaşam alışkanlıklarına kadar sirayet eden bir Amerikan etkisini doğurmuştur. Sonuç olarak Türkiye, hem sistemsal hem de kültürel boyutta Batı dünyasıyla bütünleşme sürecine girerek modernleşme serüveninde yeni bir safhaya geçmiştir.

KAYNAKÇA

Kitaplar ve Makaleler

- Acar, Ayla (2008), *Soğuk Savaş Yıllarında Amerikan Kültürünün Türkiye'ye girişinde Basının Rolü 1945-1960*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, (İstanbul, Marmara Üniversitesi)
- Adıvar, Halide Edib (2009), *Türkiye'de Şark-Garp ve Amerikan Tesirleri*, (İstanbul, Can Yayınları).
- Akın, Bedii Faik (1954), *Sam Amca'nın Evinde*, (İstanbul, Yenilik Yayınevi).
- Albayrak, Mustafa (2004), *Türk Siyasi Tarihinde Demokrat Parti 1946- 1960*, (Ankara Phoenix Yayınları)
- Alkan, Mehmet Ö. (2016), “Soğuk Savaş'ın Toplumsal, Kültürel ve Gündelik Hayatı İnşâ Edilirken”, *Türkiye'nin 1950'li Yılları*, Haz. Mete Kaan Kaynar, (İstanbul, İletişim Yayınları).
- Arcayürek, Cüneyt (1985), *Cüneyt Arcayürek Açıklıyor 1: Demokrasinin İlk Yılları 1945-1951*, (Ankara, Bilgi Yayınevi).
- Armaoğlu, Fahir (2015), *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi 1914-1995*, (İstanbul, Timaş Yayınları).
- Bora, Tanıl (2007), “Türkiye’de Siyasal İdeolojilerde ABD/Amerika İmgesi: Amerika: “En” Batı ve “Başka” Batı”, *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce: Modernleşme ve Batıcılık* (Cilt III), Ed. Tanıl Bora- Murat Gültekingil, (İstanbul, İletişim Yayınları).
- Binat, Tarık (1966), *Burası Amerika: Bir Geziden Notlar*, (İstanbul, Baha Matbaası).

Erhan, Çağrı (2015), “ 1945-1960: Batı Bloku Ekseninde Türkiye 1-ABD ve NATO ile İlişkiler” *Türk Dış Politikası: Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar 1919-1980 (Cilt I)*, Ed. Baskın Oran, (İstanbul, İletişim Yayınları).

Gökman, Muzaffer (1961), *Amerika Notları*, (İstanbul, Varlık Yayınları)

Karpat, Kemal (2010), *Türk Demokrasi Tarihi Sosyal, Kültürel ve Ekonomik Temeller*, (İstanbul, Timaş Yayınları)

Örnek, Cangül (2015), *Türkiye 'nin Soğuk Savaş Düşünce Hayatı: Antikomünizm ve Amerikan Etkisi*, (İstanbul, Can Yayınları).

Pirinçcioğlu, İnci (2002), *Turizmde Bir Duayen, Bir Fulbright'lı*, (İzmir, Selçuk Yaşar Spor ve Eğitim Vakfı Yayını).

Rado, Şevket (1950), *Amerikan Masalı*, (İstanbul, Doğan Kardeş Yayınları A. Ş. Basımevi).

Sönmez, Oktay (2001), *Anılarda Gemiler Ufku Ötesinde Kayboldular*, (İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları).

Yalman, Ahmet Emin (1971), *Yakın Tarihte Gördüklerim ve Geçirdiklerim (1945-1971)*, Cilt 4, (Rey Yayınları).

Yalman, Ahmet Emin (1943), *Havalarında 5000 Kilometre Seyahat Notları: Amerika, Kanada ve Dönüş Seyahati*, Cilt 2, (Vatan Matbaası).

Arşiv Kaynakları

“Türkiye ile Amerika Arasında Ticari ve Turistik İlişkilerin Geliştirilmesi” BCA, Belge Tarihi: 18.01.1947-00 00 0000.

“Amerika’da Gösterilen ‘Turkey’ Adlı Film” *BCA*, Belge Tarihi:
27.09.1948-00 00 0000.

“Türk-Amerikan Kadınları Dostluk İlişkisi”, *BCA*, Belge Tarihi:
28.11.1949-00 00 0000.

Gazete ve Dergiler

Akşam,

Ayın Tarihi,

Cumhuriyet

Milliyet,

Son Posta,

Vakit,

Zafer,

Es, Hikmet Feridun (1958, 11 Temmuz), “1958 Hollywood’u”,
Hayat, Sayı 92.

Ertuğrul Korle, Sara (1958, 22 Ağustos), “Necla İz Amerika’da”,
Hayat, Sayı 98.

Güler, Önder (1958, 18 Nisan), “Arzu Ettiğimiz Dünya”, *Hayat*,
Sayı 80.

Nebioğlu, Osman (1954, 23 Aralık), “Bambaşka Bir Dünya:
Amerika”, *Yirminci Asır*, Sayı 123.

Nebioğlu, Osman (1955, 6 Ocak), “Bambaşka Bir Dünya:
Amerika”, *Yirminci Asır*, Sayı 125.

Nebioğlu, Osman (1955, 27 Ocak), “Bambaşka Bir Dünya:
Amerika”, *Yirminci Asır*, Sayı 128.

ATATÜRK İLKELERİ VE CUMHURİYET TARİHİ
ALANINDA AKADEMİK TARTIŞMALAR

yaz
yayınları

YAZ Yayınları
M.İhtisas OSB Mah. 4A Cad. No:3/3
İscehisar / AFYONKARAHİSAR
Tel : (0 531) 880 92 99
yazyayinlari@gmail.com • www.yazyayinlari.com